

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ)

ΤΟΜΟΣ ΕΞΗΚΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ ΜΗΝΑ Δ. ΜΥΡΤΙΔΟΥ
1958

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΕΥΔΩΡΟΣ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ

Tō Walter Schulze - Sölde

Κατὰ τὴν ῥῆσιν τοῦ παλαιοῦ φιλολόγου τῆς Λειψίας, Edgar Martini, ὁ Εὐδωρος ἦτο « εἷς πολὺπλευρος λόγιος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πρωτότυπος φιλόσοφος »¹. Πάντα ταῦτα ὀρθῶς βεβαίως ἔχουσι, πλὴν ὅμως, ἡ παρουσία τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πνεύματος, ὑπῆρξε γόνιμος καὶ ἀξιόλογος. Οὗτος προέρχεται ἐκ τοῦ κύκλου τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Ἀσκαλωνίτου, τοῦ πλατωνικοῦ καὶ ἐκλεκτικοῦ φιλοσόφου τῆς νέας ἀκαδημίας, πλατωνίζων δέ, πυθαγορίζει καὶ φιλοσοφεῖ τὰ στωϊκὰ.

Ἐν τοῖς ἑξῆς, θὰ διαλάβωμεν διὰ βραχέων, περὶ τοῦ βίου, τῆς δράσεως, ὡς καὶ περὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ².

I. Βιογραφικά.

Ἐν τινι πληροφορίᾳ τοῦ Στοβαίου (= Ἐκλ. II, 46) ὁ Εὐδωρος κατήγετο ἐξ Ἀλεξανδρείας³ « ἔστιν οὖν Εὐδώρου τοῦ Ἀλεξανδρέως », ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, δὲν δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ ἀποφανθῶμεν· ὁ Στράβων (XVII, 790) θεωρεῖ τούτον, ὡς σύγχρονον αὐτοῦ. « ἀλλ' ἕω ταῦτα πολλῶν εἰρηκότων, ὧν ἀρκέσει δύο μηνῦσαι τοὺς ποιήσαντας καθ' ἡμᾶς τὸ περὶ τοῦ Νείλου βιβλίον Εὐδωρόν τε καὶ Ἀρίστιωνα τὸν ἐκ τῶν περιπάτων ».

Ὁ Zeller (= Philos. d. Griech. III³, 610,3) καὶ ὁ Martini

1. E. Martini, R.E., ἄρθρον Εὐδωρος, στήλη 915.

2. Ἐνταῦθα μνημονεύονται τὰ σπουδαιότερα τῶν ἔργων: H. Diels, Doxographi Graeci, Berolini 1879 σ. 81. A. Gædeckemeyer, Geschichte des griech. Sceptizismus, Leipzig 1905 σ. 201 - 205. W. Kroll, ἐν Rheinisches Museum 58 (1903) σ. 567, 4. E. Martini, ἐν Pauly-Wissowa, Real-Encyclopädie, VI, στήλη 915 - 916. G. Röper, ἐν Philologus, VII (1852) σ. 534 καὶ ἑξῆς. Fr. Susemihl, Alex. Lit.-Gesch. II, 293 καὶ ἑξῆς. E. Zeller, Philos. d. Griechen III³, 610 καὶ ἑξῆς.

3. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἔζη τότε καὶ ὁ ἐπιφανὴς φίλος καὶ διδάσκαλος τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου, Ἀρειὸς Δίδυμος, ὅστις καὶ ἐφρόντισε νὰ γνωρίσῃ τὸ ὅλον τοῦ Εὐδώρου ἔργον. Ἴδὲ Martini 915, Diels 81, ὡς καὶ τὸ ἄρθρον ἐν R.E. Aрейος.

(= R.E. 915) προσπαθοῦσι, διὰ διαφόρων ἐπιχειρημάτων, νὰ συνδυάσωσι τὸν Εὐδωρον μετ' ἄλλων συγχρόνων αὐτοῦ ἀνδρῶν¹, ἵνα καθορίσωσι τὸν χρόνον τῆς ἀκμῆς τοῦ φιλοσόφου, ἣν τοποθετοῦσιν, ὃ μὲν πρῶτος, πρὸ τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Ροδίου, ὃ δὲ δεύτερος περὶ τὸ 25 π.Χ.

Ὅσον ἀφορᾷ δέ, εἰς τὴν προσωνυμίαν « Ἀκαδημικὸς φιλόσοφος »², αὕτη θὰ προέρχηται ἀσφαλῶς, ἐκ τοῦ ὅτι, ὁ Εὐδωρος μαθητὴς ὢν τοῦ Σχολάρχου τῆς νεωτέρας ἀκαδημίας, Ἀντιόχου τοῦ Ἀσκαλωνίτου (= Zeller, 613, 2 — Susemihl II, 287, 264 — Kroll, Rhein. Mus. 58 (1903) 567, 4) καὶ ἀνήκων οὗτος εἰς τὸν κύκλον τῆς πλατωνικῆς ἀκαδημίας, θὰ ἀπέκτησε τὸ ἐπίθετον τοῦτο³, γνῶριμον ἄλλως τε, εἰς ὅλους τοὺς τροφίμους αὐτῆς.

II. Συγγράμματα.

Ἐν πρώτοις ὁ Εὐδωρος ἔγραψε κατὰ Στοβαῖον (= Ἐκλ. II, 46) ἓν « βιβλίον ἀξιόκμητον », περὶ « διαιρέσεως τοῦ κατὰ φιλοσοφίαν λόγου »· ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ, οὗτος « πᾶσαν ἐπεξελήλυθε προβληματικῶς τὴν ἐπιστήμην ».

Εἶτα, συνέγραψε σχόλια εἰς πλατωνικὰ καὶ ἀριστοτελικὰ ἔργα· ὁ Πλούταρχος εἰς δύο χωρία αὐτοῦ (= περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας 1013 καὶ 1019 E καὶ ἐξῆς) μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ Εὐδωρος συνέγραψε σχόλιον εἰς τὸν Τίμαιον τοῦ Πλάτωνος· ἡ ἐργασία αὕτη φαίνεται ὅτι ἔχει ὡς πρότυπον, ἐργασίαν τινὰ τοῦ ἀκαδημικοῦ Κράντορος, τοῦ πρώτου ἐκείνου σχολιαστοῦ τοῦ Πλάτωνος « ὃ μὲν οὖν Εὐδωρος ἐπακολουθήσας Κράντορι (= Πλούτ. περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας 1020c)⁴.

Ἐπίσης συνέγραψε καὶ ἕτερον σχόλιον εἰς τὰς « κατηγορίας » τοῦ Ἀριστοτέλους⁵· τὸ τοιοῦτον μαρτυρεῖ ὁ Σιμπλίκιος⁶.

1. Πρβ. καὶ τὴν γνώμην τοῦ Brandis (= über die griech. Ausleger des arist. Organons, Abh. d. Berl. Akad. v. J. 1833. Hist. Phil. Klas., σ. 275.

2. Ἴδὲ Ἀρειος Δίδυμος παρὰ Στοβαίῳ, ἐνθ' ἄνωτ. — Σιμπλ. Σχόλ. εἰς Ἀριστ. β3a, 43. Ἀχιλλ. Τατίου Εἰσαγ. II, 6 (ἐπίσης ἐν Εἰσαγ. I, 2, 13, σ. 74, 79 μνημονεύεται ὁ Εὐδωρος).

3. Susemihl, II, 293. 297.

4. Susemihl, III 293, 299, 325, 430.

5. Περὶ τῆς πληροφορίας, ὅτι ὁ Εὐδωρος ἐσχολίασε τὴν μεταφυσικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους, ὡς παραδίδει εἰς ἡμᾶς ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Ἀφροδισιεὺς (= Ἀλεξ. Ἀφρ. εἰς Ἀριστ. Μεταφ., p. 59, 7, ἔκδ. Hayduck) ἰδὲ Martini 916, Zeller 612, 2, 3 καὶ Schmeckel, Phil. d. mittel., Stoa 430.

6. Πρβ. Σιμπλ. εἰς κατηγ. θ' 3a [p. 61a 25 Br] τοὺς παλαιοὺς τῶν

Πλὴν τῶν μνημονευθεισῶν ἐργασιῶν τοῦ Εὐδώρου, θέλουσιν ἀκόμη προστεθῆ συγγραφαὶ ἀστρονομικοῦ¹ καὶ γεωγραφικοῦ² περιεχομένου.

Τέλος, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν μέθοδον, ἣν ἐχρησιμοποίησε διὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ «ἀξιοκλήτου βιβλίου», περὶ «Διαιρέσεως τοῦ κατὰ φιλοσοφίαν λόγου» καὶ εἰς τὸ ὅτι, οὗτος προσεπάθησε «πᾶσαν ἐπεξελήλυθε προβληματικῶς τὴν ἐπιστήμην», ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἑξῆς.

Ἡ ἐκθεσις, ὡς γνωστόν, ἐνὸς φιλοσοφικοῦ συστήματος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας, γίνεται χρονολογικῶς καὶ κριτικῶς, ἐναντι τῶν προτέρων καὶ μεταγενεστέρων συστημάτων καὶ ὁ τρόπος οὗτος εἶναι ὁ πλέον συνήθης διὰ τοὺς ἱστορικοὺς τῆς φιλοσοφίας καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον συνετάχθησαν τὰ μνημειώδη ἔργα, τῶν E. Zeller, K. Fischer, Fr. Überweg, K. Vorländer, K. Joël κτλ. Πλὴν ὅμως τοῦ ἀνωτέρω τρόπου, ὑπάρχει καὶ ἡ μέθοδος τῆς ἐκθέσεως τῶν διαφόρων προβλημάτων τῆς φιλοσοφίας, ἀπεχόντων ἴσως χρονικῶς κατὰ πολὺ, ἢ συγγένεια ὅμως τούτων, παρέχει τοῖς ἱστορικοῖς ὑλικὸν πρὸς ἐπεξεργασίαν καὶ ἀνάπτυξιν. Τῆς τελευταίας μεθόδου, πλὴν τῶν Paul Janet, Sèailles (les problèmes et les écoles) καὶ τοῦ Otto Flügel (Probleme der Philosophie und Ihre Lösungen, 13ῃ ἐκδοσὶς 1893), ἐγένετο ὄντως ὁ θεμελιωτής, ὁ ἀλήστου μνήμης ἱστορικὸς τῆς φιλοσοφίας τῆς Heidelberg, W. Windelband (1848 - 1915), ὅστις καὶ συνέγραψε τὰ βιβλία

κατηγοριῶν ἐξηγητὰς αἰτιῶνται Βοηθὸν καὶ Ἀρίστων καὶ Εὐδώρον καὶ Ἀνδρόνικον καὶ Ἀθηνόδωρον, κ. 4b [p. 66b 17]. Εὐδώρος δὲ τῷ περὶ τῆς οὐσίας λόγῳ τὸν περὶ τῆς ποιότητος λόγον καὶ μετὰ τοῦτον τὸν περὶ τοῦ ποσοῦ συνευξέσθαι φασιν. Ἴδὲ καὶ Zeller 612, 2 καὶ Diels 81, 5 καὶ ἑξῆς.

1. Τὸ σχόλιον αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἄρατον (= φαινόμενα 1, 2 p. 124) τὸ ὁποῖον φαίνεται, ὅτι λίαν ἰσχυρῶς ἐπέδρασεν ἐπὶ τοῦ Ἀχιλλέως Τατίου (3 ἢ 4 αἰῶν) μαρτυρεῖ, ὅτι ὄντως οὗτος εἶχε πλὴν ἄλλων, καὶ ἀστρονομικὰς γνώσεις «τινὲς δὲ ὧν ἐστὶ Παναίτιος ὁ Στωϊκὸς καὶ Εὐδώρος ὁ Ἀκαδημαϊκὸς οἰκείσθαι φασὶ τὴν διακεκαυμένην (= Diels 22).

Τὸ ἀνωτέρω σχόλιον ἐγράφη, ἔχον ὡς κύριον πρότυπον, παλαιότερον, ἐπίσης πρὸς τὸν Ἄρατον σχόλιον, γραφὸν ὑπὸ τοῦ Διοδώρου τοῦ Στωϊκοῦ (Β' π.Χ.). Περὶ τοῦ σχολίου τοῦ Εὐδώρου πρὸς τὸν Ἄρατον (310 - 245) ἰδὲ πλείονα Martini 916, Susemihl I, 776, Maas, Aratea 159, 160.

2. Ὁ Στράβων (XVII, p. 790) ἀποδίδει βιβλίον τὸ «περὶ τοῦ Νείλου» εἰς τὸν Εὐδώρον «ἀλλ' ἐὼ ταῦτα πολλῶν εἰρηκότων, ὧν ἄρκεσει δύο μηνῦσαι τοὺς ποιήσαντας καθ' ἡμᾶς τὸ περὶ τοῦ Νείλου βιβλίον Εὐδώρον τε καὶ Ἀρίστων τὸν ἐκ τῶν περιπάτων» περὶ τῆς εἰδήσεως ταύτης ἰδὲ Martini 916, Zeller 614, 1, ὡς καὶ τὸ ἄρθρον ἐν R.E. Ariston.

αὐτοῦ: *Geschichte der Antiken Philosophie*, München 1923⁴ καὶ *Lehrbuch d. Geschichte d. Philosophie*, Tübingen 1950⁴ κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον. Ὁ εὐρετῆς ὁμως τῆς μνημονευομένης μεθόδου, ἐν ἀρχαίᾳ ἤδη ἐποχῇ ὑπῆρξεν ὁ Εὐδωρος, ὅστις κατὰ Στοβαῖον « πᾶσαν ἐπεξελήλυθε προβληματικῶς τὴν ἐπιστήμην »¹.

Ὡς ἐκλεκτικός, ὁ Εὐδωρος καὶ γνώστης τῶν τριῶν φιλοσοφικῶν δογμάτων, τοῦ Πλάτωνος, τῶν Στωϊκῶν καὶ τῶν Πυθαγορείων, θὰ ἦτο λίαν κατάλληλος διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην, διότι θὰ ἐγνώριζε, τίνι τρόπῳ διετύπωσαν τὰς γνώμας αὐτῶν κατὰ τὴν ἐκθεσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν διαφορῶν προβλημάτων, αἱ τρεῖς ἀνωτέρω Σχολαί.

III. Διδασκαλία.

Ἐκλεκτικοὶ φιλόσοφοι καλοῦνται, κυρίως οἱ ὀπαδοὶ τῆς νεωτέρας Ἀκαδημίας, οἵτινες ἐκλέγοντες, ἐξ ἄλλων φιλοσοφικῶν συστημάτων, δόγματα κατ' αὐτοὺς ὀρθὰ καὶ σύμφωνα, πρὸς τὰς ἀντιλήψεις αὐτῶν, προσεπάθουν δι' αὐτῶν νὰ σχηματίσωσι² ἴδιαν περὶ κόσμου καὶ περὶ βίου θεωρίαν· ἀρχηγέτης τῆς νεωτέρας ἀκαδημίας ἦτο Φίλων ὁ Λαρισσαῖος († 80 π.Χ.), διάδοχος καὶ μαθητῆς τούτου, ἦτο Ἀντίοχος ὁ Ἀσκαλωνίτης, ὅστις καὶ ἔδωκε τῇ ἀκαδημίᾳ χαρακτῆρα καθαρῶς ἐκλεκτικὸν (= Gell., Noct., Att., VI (1), 14, 10 — Κικ., De Orat., I, 45 Acad., II, 189 De rep., III, 9 — Λακτ., Inst., div. V, 14).

Οὗτος δέ, τόσον προετίμα τὴν στωϊκὴν φιλοσοφίαν, ὥστε ὀπαδὸς ὢν τῆς ἀκαδημίας, ἐδίδασκε τὰ τῶν στωϊκῶν (Σέξτ., Ἐμπ. πρὸς Πυρρ., Ὑποτ. Α 235).

Μαθητῆς, τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Ἀσκαλωνίτου ἐγένετο καὶ ὁ Εὐδωρος, γενόμενος δὲ εἶτα ἐκλεκτικὸς φιλόσοφος προσεπάθησε διὰ τῶν Πλάτωνος, Στωϊκῶν καὶ Πυθαγορείων νὰ διδάξῃ τοῖς συγχρόνοις αὐτοῦ δι' ἰδίων διδασκαλιῶν, εἰλημμένων ὁμως ἐκ τῶν τριῶν ἀνωτέρω δογμάτων. Κατ' ἀρχὴν ὠνομάσθη πλατωνικός, ὡς προερχόμενος ἐκ τοῦ κύκλου τῆς νεωτέρας Ἀκαδημίας καὶ ἐδίδασκε, ὡς καὶ ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Ἀντίοχος ὁ Ἀσκαλωνίτης, ὅτι τὰ τῶν Στωϊκῶν κεῖνται παρὰ Πλάτωνι καί, ὅτι μεταξὺ τῶν διαφορῶν Σχολῶν, ὡς τῆς Ἀκαδημίας, Περιπάτου καὶ Στωϊκῶν ὑπάρχουσι, πλὴν ἄλλων, ὠρισμέναί διαφοραί, αἵτινες ἀνάγουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς δευτερευούσης φύσεως ζητήματα,

1. Ἰδὲ καὶ Zeller, 612, 4.

2. Karl Vorländer, *Gesch., d. Philos.*, I, Leipzig 1939⁸, σ. 188.

διότι τῆ ἀληθείᾳ δὲν ὑπάρχουσι τοιαῦται (= Σέξτ., Ἐμπ. Πυρρ. Ὑποτ. Α' 235 — Κικ., De finibus V, 74 De nat., Deor., I, 16 Acad. I, 4 καὶ ἐξῆς. ὡς II, 17 - 6, 132 - 134 — Εὐσεβ., προπ. Εὐαγ. ΙΔ' 9, 3).

Ἐφ' οὗ λοιπὸν ἡ προτίμησις τοῦ διδασκάλου τοῦ Εὐδώρου, Ἀντιόχου τοῦ Ἀσκαλωνίτου πρὸς τὰ Στωϊκὰ ἦτο τοιαύτη (= Σέξτ. Ἐμπ. Πυρρ. ὑποτ. Α' 235), ἦτο ἐπόμενον νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ τὰ ἴχνη τοῦ διδασκάλου¹.

Ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Εὐδώρου: « Διαίσεις τοῦ κατὰ φιλοσοφίαν λόγου » ἀπαντᾷ ἡ τριμερὴς διαίσεις τῆς φιλοσοφίας, εἰς ἠθικὴν, φυσικὴν καὶ λογικὴν: « τριμεροῦς ὄντος τοῦ κατὰ φιλοσοφίαν λόγου τὸ μὲν ἔστιν αὐτοῦ ἠθικὸν τὸ δὲ φυσικὸν τὸ δὲ λογικὸν (= Στοβ., Ἐκλ. II, 42, 7 W). Πάντα ταῦτα δεικνύουσιν εἰς ἡμᾶς τὴν στωϊκὴν αὐτῶν προέλευσιν « τριμερῆ φασιν εἶναι τὸν κατὰ φιλοσοφίαν λόγον· εἶναι γὰρ αὐτοῦ τὸ μὲν τι φυσικὸν τὸ δὲ ἠθικὸν, τὸ δὲ λογικόν. (Προβ. ἐπίσης Σέξτ. πρὸς Μαθημ., VII, 16 καὶ ἐξῆς — Σενέκα, epist., 89, 9, 14 καὶ ἐξῆς — Χρυσ., παρὰ Πλουτ. 9, 2 — Ἀετ., παρὰ Ψ. Πλουτ., περὶ ἀρεσκ. ἐν προοιμίῳ 2).

Ὁ Στοβαῖος ἐκ τῆς « τριμεροῦς διαιρέσεως » ἐκθέτει τὸ τῆς ἠθικῆς μόνον μέρος « ἧς ἐγὼ διαιρέσεως ἐκθήσομαι τὸ τῆς ἠθικῆς οἰκεῖον (= ἐνθ. ἄνωτ.)· εἶτα ὁ Εὐδωρος πάντοτε κατὰ Στοβαῖον διαιρεῖ καὶ τὴν ἠθικὴν πάλιν εἰς τρία μέρη « τοῦ δὲ ἠθικοῦ τὸ μὲν περὶ τὴν θεωρίαν τῆς καθ' ἕκαστον ἀξίας, τὸ [δὲ περὶ τὴν ὁρμὴν, τὸ] δὲ περὶ τὴν πράξιν. τοῦτ' ἔστι γὰρ τριμερῆ τῆς ἠθικῆς εἶδη² (= Στοβ. ἐνθ' ἄνωτ.).

Ἐν τῷ μνημονευθέντι χωρίῳ τοῦ Στοβαίου, δείκνυται, ὅτι ὁ Εὐδωρος ἔχει βαθεῖαν γνῶσιν τῶν διαφορῶν ἠθικῶν προβλημάτων καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι κατὰ τὴν διατύπωσιν τῶν προβλημάτων τῆς ἠθικῆς, ἀκολουθεῖ οὗτος τὰς θεωρίας, περὶ θεωρήσεως τῶν ἀξιῶν, ὡς ἀνέπτυξε ταύτας ἡ φαινομενολογικὴ Σχολὴ τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας³.

1. Περὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Ἀσκαλωνίτου εἰς τὸν Εὐδωρον, ἰδὲ W. Schmid - O. Stählin, Gesch., d. Griech., Litteratur⁶, II, I, σ. 343. — Zeller 613, 1. — Susemihl II, 287, 264. — Kroll, Rhein., Museum LVIII (1903), σ. 567, 4.

2. Ὁ Zeller (= 613, 1) ἐξέθεσε τὰς ἀντιλήψεις τοῦ Εὐδώρου ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Στοβαίου καὶ ἀπέδειξε τὴν στωϊκὴν αὐτῶν προέλευσιν, ἰδὲ καὶ Diels, 81, 5 καὶ 70.

3. Κ. Δ. Γεωργούλη, ἄρθρον Εὐδωρος, ἐν Λεξικῷ « Ἡλίου ».

Τρία στοιχεῖα κατ' αὐτὸν ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἠθικῆς πράξεως.

1. στοιχεῖον εἶναι ἡ θεώρησις διὰ τὴν ἀξίαν τῆς πράξεως « περὶ τὴν θεωρίαν τῆς καθ' ἕκαστον ἀξίας », διότι εἴμεθα ὑποχρεωμένοι πρὶν ἐκτελέσωμεν τὴν πράξιν ἑνὸς πράγματος, νὰ θεωρήσωμεν τὴν ἀξίαν τῆς πράξεως « θεωρία δ' ἐστὶ περίσκεψις τοῦ πράγματος » καὶ κατόπιν νὰ ἀποφασίσωμεν, ἐὰν αὕτη πρέπη νὰ ἐκτελεσθῇ ἢ ὄχι.

2. στοιχεῖον εἶναι ἡ τάσις πρὸς ἐκτέλεσιν « τὸ τὴν ὁρμὴν τῷ περινοηθέντι καλῶς ἐπιβαλεῖν »· ἡ τάσις αὕτη πρέπει νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θεωρήσεως τῆς πράξεως, ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν, καὶ μόνον τότε, ἡ τάσις πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως θὰ εἶναι δικαιολογημένη· πρέπει δηλαδή ἡ τάσις πρὸς ἐκτέλεσιν πράξεώς τινος νὰ εἶναι ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὴν ἀξίαν αὐτῆς ταύτης τῆς πράξεως· ἡ τάσις πρὸς πράξιν πρέπει νὰ ἔχη ὡς ἀντικείμενον τὴν ἀξίαν τῆς πράξεως καὶ τότε μόνον θὰ ὑπάρχη ἐκ μέρους τοῦ πράττοντος ἐνέργεια ἠθική.

3. στοιχεῖον εἶναι ἡ πραγματοποίησις τῆς πράξεως, ἥτοι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν δύο προηγουμένων στοιχείων, δηλαδή ἡ πρακτικὴ ἐκτέλεσις « τρίτον τὸ τὴν πράξιν αὐτοῖς ἐπισυνάψαι ».

Ἐπομένως πᾶσα ἠθικὴ πράξις ἐξετάζεται, ὡς πρὸς τὰ τρία εἶδη καὶ εἰς τὰ ὁποῖα ἄλλως τε, ὑποδιαιρεῖται κατ' αὐτὸν ἡ ἠθικὴ « ταῦτ' ἐστὶ τὰ πρῶτα μέρη τοῦ ἠθικοῦ λόγου, θεωρητικόν, ὁρμητικόν, πρακτικόν ».

Εἶτα ὁ Εὐδωρος ὑποδιαιρεῖ τὰ μνημονευθέντα τμήματα ἠθικῆς εἰς ἄλλα μικρότερα « τούτων δ' ἑκάστου ὑποδιαιρέσεις ».

Τὸ θεωρητικόν μέρος τὸ διαιρεῖ ἀκόμη εἰς δύο τμήματα· εἰς τὸ πρῶτον, ἀναλύει τοὺς σκοποὺς τῆς ζωῆς καὶ εἰς τὸ ἕτερον τὰς προϋποθέσεις, αἵτινες ἀπαιτοῦνται, ἵνα ἐξασφαλισθῶσιν οἱ ἀνωτέρω σκοποί· « τοῦ δὲ περὶ τὴν θεωρίαν τῆς καθ' ἕκαστον ἀξίας τὸ μὲν περὶ τῶν σκοπῶν ἢ τῶν λεγομένων σκοπῶν τοῦ βίου· τὸ δὲ περὶ τῶν συμβαλλομένων εἰς τὴν τῶν τελῶν περιποίησιν (= Στοβ. ἐνθ' ἄνωτ.) ἐν τῷ μνημονευθέντι τμήματι γίνεται ἐπίσης λόγος περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν « τὸ μὲν ἐστὶ περὶ τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν κακιῶν ».

Ἐν τῷ « περὶ ὁρμῆς » ἀναφέρει καὶ περὶ « εἰδικῆς τινος ὁρμῆς », ὡς ἐπίσης καὶ περὶ παθῶν· τὰ πάθη κατ' αὐτὸν δὲν ἦσαν, ἢ « ὁρμὴ πλεονάζουσα », ἣτις ὑπερέβαινε τὸ μέτρον¹ οὕτως ἄλλως τε ὄριζον καὶ οἱ Στωϊκοὶ τὰ πάθη.

1. Περβ. Δημοκρίτου, ἀπόσπ. 233 : εἴ τις ὑπερβάλλοι τὸ μέτρον, τὰ ἐπιτερέστατα ἀτερέστατα ἂν γίγνοιτο.

Τέλος ἐν τῷ τρίτῳ μέρει, τῷ πρακτικῷ, ὁ Εὐδωρος, συμβουλεύει, πῶς θὰ δυνηθῶμεν νὰ γίνωμεν ἱκανοί, πρὸς ἐκτέλεσιν ὠρισμένων πράξεων « περὶ τῶν οἰκειούντων πρὸς τινὰς πράξεις » καὶ ἀντιθέτως τίνι τρόπῳ θὰ ἀπομακρύνωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τινὰς πράξεις « περὶ τῶν ἀλλοτριούντων ἀπὸ τινῶν πράξεων »· καὶ τὸ μὲν πρῶτον καλεῖται « προτρεπτικόν », τὸ δὲ δεύτερον « παραμυθητικὸν ἢ παθολογικόν ».

Περαιίνων τὰ τῆς ἠθικῆς τοῦ Εὐδώρου ὀφείλω νὰ ἀναφέρω καὶ τινὰ « εἰδικὴν πράξιν », εἰς ἣν ἐτοποθέτει οὗτος τὰ καθήκοντα καὶ τὰ κατορθώματα « περὶ τῆς ὁμωνύμου λεγομένης πράξεως καὶ εἰδικῆς, ὅ μὲν ἐστὶ περὶ τῶν καθηκόντων· ὁ δὲ περὶ τῶν κατορθωμάτων »· ἐκ τῶν καθηκόντων καὶ τῶν κατορθωμάτων, ἄλλα μὲν τὰ θεωρεῖ ὡς « ἐστὶ καθ' ἑαυτὰ » ἄλλα δὲ ὡς « κατὰ τὴν πρὸς τοὺς πλησίον σχέσιν ». Ἡ διάκρισις τέλος τῶν ἀνωτέρω εἰς « ἀσύνθετα » καὶ εἰς « σύνθετα », ὡς καὶ ἡ ἀναφορὰ παραδείγματός τινος περὶ « συνθέτων » οἶον τὸν τοῦ « περὶ βίων λόγον » διότι ἐν αὐτῷ περιλαμβάνεται καὶ τὸ θέμα περὶ γάμου, ὡς δεικνύον τὴν « πρὸς τοὺς πλησίον σχέσιν »¹ εἰκονίζει τὸν Εὐδωρον, ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας, ὡς ἐπιλαμβανόμενον σοβαρῶς ζητημάτων ἠθικῆς.

Ταῦτα εἶναι ἐν συντομίᾳ τὰ περὶ ἠθικῆς τοῦ Εὐδώρου, ὡς καὶ αἱ διαιρέσεις αὐτῆς « ὁ μὲν οὖν ἠθικὸς λόγος εἰς ταῦτα καὶ τοσαῦτα τέμνοιτ' ἂν μέρη »· ἄλλα πάντα τὰ ἀνωτέρω, δεικνύουσι στωϊκὴν τὴν προέλευσιν² καὶ πιστὴν ἐφαρμογὴν τῆς στωϊκῆς ἠθικῆς, ὡς λ.χ. τὰ περὶ ὀρμῆς, περὶ κατορθωμάτων, περὶ καθηκόντων, περὶ παιθῶν³ κτλ. Αἱ μαθηματικαὶ γνώσεις τοῦ Εὐδώρου, ὡς θὰ ἴδωμεν εὐθὺς κατωτέρω σημαίνουσι καὶ ἐνασχόλησιν περὶ τοὺς πυθαγορείους, διότι ὄντως πολλάκις ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πλεῖστοι ἐκλεκτικοὶ τῆς Α' π.Χ. καὶ Β' μ.Χ. ἑκατ. ἔχοντες, ὡς βάσιν τὴν παλαιὰν σοφίαν τῶν πυθαγορείων καὶ χρησιμοποιοῦντες πλατωνικὰ δόγματα μετὰ ἀριστοτελικῶν ἢ στωϊκῶν δογμάτων, ἠδυνήθησαν νὰ δημιουργήσωσιν εἰδὸς τι θεοσοφίας.

Διάφορα προβλήματα, ὡς ἡ δυαρχία τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ὡς Θεοῦ καὶ κόσμου ἦσαν ἐκ τῶν πλέον προσφιλῶν θεμάτων τῆς αἵρέσεως ταύτης, αἱ δὲ προσπάθειαι αὐτῶν πρὸς ἁρμονικὴν συμφωνίαν τῶν

1. Στοβ., ἐνθ' ἄνωτ. : ἃ μὲν λέγεται σύνθετα ἃ δὲ ἀσύνθετα, συνέστη κατὰ τὰ σύνθετα ὁ περὶ βίων λόγος, οὗ μέρος ὢν ὁ περὶ γάμου.

2. Ὅτι ὁ Εὐδωρος ἠκολούθησε εἰς πλεῖστα ἀκόμη σημεία τὸν Ἀντίοχον τὸν Ἀσκαλωνίτην, ἰδὲ Zeller, 613, 2.

3. Ἰδὲ K r o l l, Rheinisches Museum 58 (1903), σ. 567, 4.

ἀρχαίων ἑλληνικῶν δογμάτων, μετὰ τῆς νέας ἐμφανιζομένης τότε θρησκείας, ὑπῆρξαν ἀξιόλογοι.

Ἐν τινι χωρίῳ τοῦ Σιμπλικίου (Ἄριστ. Φυσ. 181, 17 D) εὑρηνται τὰ ἐξῆς: γράφει δὲ περὶ τούτων ὁ Εὐδωρος τάδε κατὰ τὸν ἀνωτάτω λόγον φατέον· τοὺς πυθαγορικοὺς τὸ ἐν ἀρχὴν τῶν πάντων λέγειν, κατὰ δὲ τὸν δεύτερον λόγον δύο ἀρχὰς τῶν ἀποτελουμένων εἶναι¹, τότε ἐν καὶ τὴν ἐναντίαν τούτῳ φύσιν.

ὑποτάσσεσθαι δὲ πάντων τῶν κατὰ ἐναντίωσιν ἐπινοουμένων τὸ μὲν ἀστεῖον τῷ ἐνί, τὸ δὲ φαῦλον τῇ πρὸς τοῦτο ἐναντιουμένη φύσει κτέ. ...λέγει γὰρ φημι τοίνυν τοὺς περὶ Πυθαγόραν τὸ μὲν ἐν πάντων ἀρχὴν ἀπολιπεῖν, κατ' ἄλλον δὲ τρόπον δύο τὰ ἀνωτάτω στοιχεῖα παρεισάγειν, καλεῖν δὲ τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα πολλαῖς προσηγορίαις. τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν ὀνομάζεσθαι τεταγμένον, ὠρισμένον, γνωστόν, ἄρρεν, περιττόν, δεξών, φῶς. τὸ δὲ ἐναντίον τούτῳ ἄτακτον, ἀόριστον, ἄγνωστον, θῆλυ, ἄρτιον, ἀριστερόν, σκότος² κτ.έ.

Ἐνταῦθα καταφαίνεται, ὅτι ὁ Εὐδωρος δέχεται, ὡς ἀνωτάτην ἀρχὴν τὸ ἐν, ἐκ τοῦ ὁποίου γίγνεται τὸν δεύτερον ἐν, ἐναντι τοῦ ὁποίου ἴσταιται, ὡς «ἐναντία φύσις» καὶ τοῦτο προσδιορίζεται (τὸ δεύτερον ἐν), ὡς ἄτακτον, ἀόριστον, ἄγνωστον, θῆλυ, ἄρτιον, ἀριστερόν, σκότος, ἐν ᾧ τὸ πρῶτον ἐν εἶναι τεταγμένον, ὠρισμένον, γνωστόν, ἄρρεν, περιττόν, δεξών, φῶς κτλ. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα εἶναι εἰλημμένα ἐκ τοῦ Φιλολάου τοῦ Πυθαγορικοῦ (συγχερ. τοῦ Σωκράτους).

Τέλος εἰς δύο ἀκόμη χωρία φαίνεται ἡ μύησις τοῦ Εὐδώρου εἰς τὰ μαθηματικά καὶ συνεπῶς ἡ συμμετοχὴ αὐτοῦ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν Νεοπυθαγορείων: «Εὐδωρος ὁ φιλόσοφος φησι Διόδωρον τὸν Ἀλεξανδρέα μαθηματικὸν τούτῳ διαφέρειν εἰπεῖν τὴν μαθηματικὴν τῆς φυσιολογίας ὅτι ἡ μὲν μαθηματικὴ τὰ παρεπόμενα τῇ οὐσίᾳ ζητεῖ, πόθεν καὶ πῶς ἐκλείψεις γίνονται, ἡ δὲ φυσιολογία περὶ τῆς οὐσίας³

1. Ὁ Zeller, 612, 3 ἀναφέρει, ὅτι ὁ Εὐδωρος ἐννοεῖ τὴν Νεοπυθαγορείου διδασκαλίαν, ὡς πλατωνίζων πυθαγορικὸς καὶ εἶτα ὁμιλεῖ περὶ τῶν δύο Πλατωνικῶν ἀρχῶν ἧτοι τοῦ εἶδους καὶ τῆς ὕλης καὶ πῶς ταῦτα ἔχουσι παρὰ τοῖς Νεοπυθαγορείοις.

2. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐννοίας «ἄρτιον» καὶ «περιττόν», ἅς ἀναφέρει ὁ Εὐδωρος (ιδὲ Σιμπλ. Ἄριστ. Φυσ. 181, 17 D) εἶναι αὐτὰ εἰλημμένα ἐκ τῶν Πυθαγορείων (ιδὲ Ἄριστ. μεταφ. Α' 5, 986a, 15 καὶ ἐξῆς, Φυσ. ἀκρ. Γ' 4, 203a, 10. Σιμπλ. Φυσ. 455, 20d).

3. Ὁ Εὐδωρος φαίνεται, ὅτι ἐτίμα τὰς γνώσεις τοῦ Διοδώρου τοῦ μαθηματικοῦ, τοῦ μαθητοῦ τοῦ Ποσειδωνίου· ιδὲ Martini, 915, Diels, 22.

(= Diels 22). Ἐπίσης ὁ Πλούταρχος (= περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας 1020c) μνημονεύει καὶ τὸ γνωστὸν σχόλιον τοῦ Εὐδώρου πρὸς τὸν Τίμαιον τοῦ Πλάτωνος: «ὁ μὲν οὖν Εὐδωρος ἐπακολουθήσας Κράντορι, πρῶτον ἔλαβε τὸν πλδ', ὃς γίνεται τοῦ ἐξ ἐπὶ τὰ ξδ' πολλαπλασιασθέντος· ἐπηγάγετο δι' αὐτοὺς ὁ τῶν ξδ' ἀριθμὸς ἐπόγδοον ἔχων τὸν οβ' ».

Περαίνων τὰ τῆς διδασκαλίας τούτου, ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι οὗτος κατὰ τρόπον ὑποτυπώδη διετύπωσε καὶ μίαν «φιλοσοφίαν τῆς ζωῆς (Lebensphilosophie)· τὸν ἐνδιαφέρει ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς, ἢ ὡς ἔλεγον οἱ Ἀρχαῖοι τὸ τέλος» προσπαθεῖ νὰ εὔρη τὴν ἀξίαν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἀτομικῆς ζωῆς, ὡς Πυθαγόρειος, Στωϊκὸς καὶ Πλατωνίζων φιλόσοφος· θὰ εὔρη ἀπόφασιν, διὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὸν προορισμὸν τῆς ζωῆς, σύμφωνον ἄλλως τε πρὸς τὰ τρία ἀνωτέρω δόγματα καὶ τὴν εὔρεν ἐν τῷ Θεαιτήτῳ τοῦ Πλάτωνος (176 B), ὡς «ὁμοίωσις θεῶν κατὰ τὸν δυνατόν»¹· περιττὸν νὰ τονίσω, ὅτι ἐν αὐτῇ, ὑπάρχουσιν ἤδη, οἱ Πυθαγόρας, Πλάτων καὶ Στωϊκοὶ (= Zeller-Nestle, Grundriss d. Griech., Philos., 1928 12η ἔκδοσις).

IV. Συμπέρασμα.

Εἶδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις τὰ τοῦ Εὐδώρου τοῦ Ἀλεξανδρέως, τοῦ ἀκαδημεικοῦ· οὗτος ἀκμάσας περὶ τὸ 25 π.Χ. ἔτος καὶ ἐκλεκτικὸς ὢν, πλατωνίζει, πυθαγορίζει καὶ φιλοσοφεῖ τὰ στωϊκά.

Συγγραφεὺς «ἀξιοκτῆτου βιβλίου» τοῦ περὶ «Διαιρέσεως τοῦ κατὰ φιλοσοφίαν λόγου», ὡς καὶ σχολιαστὴς πλατωνικῶν καὶ ἀριστοτελικῶν ἔργων, ἀκόμη δὲ καὶ ἀστρονομικῶν (μνημονεύεται περὶ αὐτοῦ καὶ ἔργον γεωγραφικοῦ περιεχομένου).

Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, ἐπροτίμησε τὴν μέθοδον τῆς ἐξετάσεως καὶ ἐπεξεργασίας τῶν διαφόρων προβλημάτων τῆς ἐπιστήμης (= πᾶσαν ἐπεξελέλυθε προβληματικῶς τὴν ἐπιστήμην).

Ἐν τέλει προσθέτομεν καὶ ἡμεῖς τὸν χαρακτηρισμὸν ἐκεῖνον, ὃν ἀπέδωκεν εἰς αὐτὸν ὁ E. Martini: ...dass er wohl ein vielseitiger Gelehrter, aber kein origineller Denker war. Wie die meisten

1. Περὶ τὸ τοῦ Πυθαγόρου «ἔπου τῷ Θεῷ» χρυσᾶ ἔπη — Πλάτ. Γοργ., 507 E — Διογ. Λαερτ. Η' 22-33 — Στοβ. Ἐκλ. Β' 62, 132. Ἀνθολόγιον, περὶ Στωϊκῶν — Διογ. Λαερτ. Ζ' 87-89 καὶ ἄλλα.

seiner gelehrten Zeitgenossen schaltet er mit dem reichen Gedankenvorrat der grossen Forscher der früheren Zeit. Als charakteristisch an ihm darf hervorgehoben werden seine ausgesprochene Vorliebe für die Doktrin der Stoa¹.

A. Ι. Ν. ΖΟΥΜΠΟΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
 ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
 ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

---

1. E. Martini, ἔνθ' ἄνωτ. 916: ...ὅτι πράγματι ἦτο εἰς πολυμερῆς λόγιος, ἀλλ' οὐχὶ πρωτότυπος φιλόσοφος. Ὡς οἱ πλείστοι τῶν συγχρόνων αὐτοῦ λογίων, κοινωνεῖ τοῦ πλουσίου ἀποθέματος ἰδεῶν τῶν μεγάλων ἐρευνητῶν τῆς προτέρας ἐποχῆς. Ὡς χαρακτηριστικὸν αὐτοῦ, δύναται νὰ ἐξαρθῇ ἡ ἐκδηλὸς αὐτοῦ προτίμησις πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Στοᾶς.